

Meerjarenbeleidsplan 2021-2024
Stichting Poetry International

INHOUD

1. INLEIDING	4
2. DE MISSIE, VISIE EN STRATEGIE VAN POETRY INTERNATIONAL	5
2.1 Missie	5
2.2 Visie	5
2.3 Ambities 2021-2024	6
3. HET POETRY INTERNATIONAL FESTIVAL	7
3.1 De poëzie van nu	7
3.2 Opzet van het festival	8
3.2 Vertalingen	10
3.3 Vernieuwingen	10
3.3.1 Gastprogrammering en gastprogrammeurs	10
3.3.2 Poëzieproducties en – coproducties	11
3.3.3 Innovatie en technologie	11
4. HET NETWERK VAN DE POËZIE	12
4.1 Poetry International als internationaal platform	12
4.2 Poetry International on the web	13
4.3 C. Buddingh'-Prijs	13
4.4 Poet in Residence	13
5. EDUCATIE EN PARTICIPATIE	14
5.1 Educatieprogramma	14
5.2 Poëzie lezen en vertalen: Do-It-Yourself	14
5.3 Talentontwikkeling	15
6. SAMENWERKING EN INTERCONNECTIVITEIT	16
6.1 Rotterdam	16
6.2 Nationaal	17
6.3 Internationaal	18

7. DIVERSITEIT EN INCLUSIE	19
7.1 Programma (zie ook hoofdstuk 3)	19
7.2 Partners (zie ook hoofdstuk 6)	19
7.3 Personeel (zie ook hoofdstuk 10)	20
7.4 Publiek (zie ook hoofdstuk 8)	20
8. INNOVATIE	21
9. COMMUNICATIE EN PUBLIEKSBEREIK	22
9.1 Terugblik	22
9.1.1 <i>Twee keer zoveel publiek</i>	22
9.1.2 <i>Publiekssamenstelling</i>	22
9.2 Doelstelling 2021-2024	23
10 TOELICHTING OP PRESTATIERASTERS	26
11 ORGANISATIE EN BEDRIJFSVOERING	27

1. INLEIDING

*ik heb nogmaals besloten te dromen
niet van op de maan te lopen
of een zoveelste chemisch wapen uit te vinden
maar van een wonderlijke kroeg te openen
er geen dronkenschap te verpatsen of een of ander drinkgelag
maar hoop*

- Fiston Mwanza Mujila [Congo / Oostenrijk]
Vertaling: Katelijne De Vuyst

Stichting Poetry International organiseert al meer dan 50 jaar met veel enthousiasme het jaarlijkse Poetry International Festival, een ongeëvenaard internationaal lyrisch evenement. Onze programma's laten de poëzie weerklinken en geven het verhaal achter de gedichten een stem. We kiezen voor vernieuwende en aansprekende manieren om de grote verscheidenheid aan poëtische stemmen, afkomstig van over de hele wereld, voor het voetlicht te brengen. We geven een podium aan dichters en vertalers, muzikanten, sprekers, schrijvers, interviewers, dansers, filmmakers en anderen die het festival kleur en gewicht geven. Hierbij betrekken we een breed publiek van liefhebbers en nieuwsgierigen voor wie ons festival de eerste kennismaking met poëzie is.

De jubileumeditie van het festival in 2019 vormde een muzikaal-poëtisch en publicitair hoogtepunt van vijftig jaar internationale poëzie in Rotterdam, met een verdubbeling van het aantal bezoekers als resultaat. Een welkome boost na organisatorisch spannende tijden. In oktober 2019 ging de nieuwe directeur van start. Dat moment hebben we aangegrepen om nieuwe lijnen voor de toekomst uit te zetten.

Belangrijk leidmotief voor de komende jaren: ramen en deuren staan wijd open voor nieuwe gezichten, een grote verscheidenheid aan frisse geluiden en verrassende verschijningsvormen, vooral in samenwerking met anderen. Omdat we met onze liefde voor poëzie zoveel mogelijk mensen willen enthousiasmeren. Omdat ons festival de plek bij uitstek is om je te laten inspireren door de vaak indringende, soms grappige en ongewone teksten en performances. Omdat ons festival de inclusieve plek wil zijn, om samengebald in een paar dagen, de wereld om ons heen naar binnen te halen en te laten resoneren met de internationale poëzie die in Rotterdam neerstrijkt.

Kortom, ambitieus zijn we nog steeds. Wij willen groeien en ons blijven vernieuwen. Daarom vragen we structurele subsidie aan in het kader van de BIS en de Gemeente Rotterdam.

2. DE MISSIE, VISIE EN STRATEGIE VAN POETRY INTERNATIONAL

2.1 Missie

Wij willen mensen in het hart raken en hen laten ervaren hoe veelzijdig de poëzie is waar wij voor staan. Wij zien het als onze missie om de meest bijzondere, actuele, relevante en innovatieve internationale poëzie, in de meest brede zin van het woord, een prominente plaats in het Nederlandse cultuuraanbod te geven, voor een zo groot mogelijk publiek, zowel online als offline.

We willen in het festival en via onze andere activiteiten, een zo groot, breed en divers mogelijk publiek deelgenoot maken van de rijkdom en culturele waarde van poëzie, o.a. via programma's met dichters uit de hele wereld, door ideeën en concepten aan te reiken die verleiden tot denken (o.a. via educatie en participatie) en door spannende producties te maken die het genieten van poëzie stimuleren.

We dragen bij aan de professionele ontwikkeling van dichters en vertalers door hen een podium voor publieke optredens en performances te bieden, tegen een faire vergoeding en in een professionele setting die toelaat hun werk zo goed mogelijk voor het voetlicht te brengen. Via ons internationale platform laten we een breed netwerk van internationale partners en programmamakers kennis uitwisselen en promoten we de Nederlandse poëzie in internationaal verband.

2.2 Visie

Poëzie is meer dan ooit direct en overrompend, *in your face* en dat zonder complexiteit en taalspel te schuwen. Uit de poëzie komt de taal voort die ons helpt het schijnbaar onbenoembare te benoemen, die ons stijlfiguren aanreikt om iets beeldend te verwoorden, om onze uitspraken op een meer omvattender of abstracter niveau te krijgen, om taal te geven aan wat we als schoonheid ervaren en om de schoonheid van de taal zelf te laten zien of horen. Die kracht vinden we terug bij vele jonge en gearriveerde dichters, poëtische performers, spoken word artiesten en taalvirtuozen.

Poetry International gelooft in de waarde en de kracht van poëzie en de betekenis die de poëzie heeft voor de samenleving. Met haar activiteiten wil Poetry International de poëzie in de samenleving verankeren en omgekeerd wat in de samenleving, onder de mensen leeft, bij de poëzie brengen.

Met het festival als ontmoetingsplaats van dichters en publiek en van verhalen over en uit de wereld. Met programma's en activiteiten die blijven aansluiten bij wat er in wereld gebeurt en daar de poëzie aan koppelen die bij het leven met die gebeurtenissen onmisbaar is. Met de inbreng van vertalers die ons toegang bieden tot de poëzie van over de hele wereld, die de dynamiek tussen het Nederlands en de andere talen zichtbaar maken. Poetry International levert een essentiële bijdrage aan de goede en gezonde poëziecultuur die wij allemaal nodig hebben

2.3 Ambities 2021-2024

Kruisbestuiving, diversiteit en cross-disciplinaire samenwerking geven richting aan alle programma's en activiteiten die we presenteren en (co)produceren. Het festival en onze rol als internationaal platform vormen daarbij de twee belangrijkste pijlers.

Om toonaangevend, spannend en relevant te blijven, zetten we in op **groei en vernieuwing**. Het festival vormt de komende jaren nadrukkelijker dan ooit de weg daarnaartoe: op steeds weer en meer verrassende manieren bieden we een breed scala aan stemmen uit de wereldpoëzie een podium. Samen met bekende en nieuwe partners presenteren we de **nieuwste (technologische) innovaties** in de poëzie en ontwikkelen we vernieuwende en interdisciplinaire **coproducties**. We doen een beroep op de expertise van **gastprogrammeurs** uit binnen- en buitenland en betrekken. Ook betrekken we ons **publiek** intensiever bij de ontwikkeling van onze programma's, naast educatieve activiteiten, in de vorm van actieve meemaak-workshops en schoolprogramma's, om zo met onze programma's een weerspiegeling van de samenleving te vormen en een poëtische antwoord op actuele vragen te bieden. Uit het festival is in de loop der jaren een groot internationaal netwerk gegroeid van dichters, festivals, letterenorganisaties, culturele broedplaatsen en makers uit diverse disciplines. Wij koesteren dat netwerk en investeren in het internationaal **platform** om kennisuitwisseling te stimuleren en nieuwe gezamenlijke initiatieven mogelijk te maken. De promotie van **Nederlandse poëzie** is daarbij een belangrijke motor.

Strategie

Hoe we deze ambities realiseren, werken we in het onderstaande plan van aanpak uit. We leggen het accent op onze Rotterdamse werking en verankering, waarbij inclusie, innovatie en interconnectiviteit worden beschreven.

3. HET POETRY INTERNATIONAL FESTIVAL

In 1970 vond het eerste Poetry International Festival plaats in Rotterdam, iets totaal nieuws voor de stad. Het festival bleek snel een aanwinst voor de lokale culturele ontwikkeling. Met voordrachten van dichters uit binnen- en buitenland werden we een gewaardeerde, jaarlijkse stip op de kalender.

Jaar na jaar sloegen we met open vizier en nieuwsgierigheid, samen met onze dichters en ons publiek, nieuwe wegen in. We evolueerden, net zoals de poëzie zelf, mee met de tijd. Waar nieuwe poëzie reflecteerde op nieuwe discoursen en oriëntaties in de samenleving, gingen we zelf met actuele thema's in op culturele en maatschappelijke uitdagingen.

Die thematische kapstok geeft zowel richting en context aan verschillende programma's binnen het festival en stuurt ook mede de keuze van dichters voor het festival. Met gesprekken, interviews en keynotes wordt het thema van allerlei kanten belicht: soms duidend, ontregelend, maar altijd onderhoudend en lichtvoetig serieus. We blikken trots terug op *Newspeak* (over framing, meertaligheid, beladen taal, 2016), *Poetry of a Nation / The Nation of Poetry* (nationalisme en vrijheid, 2018), *What happened to the Future* (denken over de toekomst en het verleden van de toekomst, 2019).

De feestelijke jubileumeditie van 2019 markeerde naast vijftig jaar internationale poëzie in Rotterdam, vooral de overgang naar een nog meer publieksgericht festival: met méér en diverse bezoekers, en met een verbreding van het programma als totaalbeleving. Zodoende concentreert het festival interessante artiesten in een overzichtelijke tijdspanne, op een specifieke locatie en maakt het mogelijk in korte tijd ontzettend veel te beleven en te ontdekken. Proberen en proeven, sleutelwoorden van de poëzie.

Concreet betekent dat meer gespreksprogramma's, waarin poëzie in relatie tot sociaal-maatschappelijke thema's wordt besproken, meer schrijvers en denkers en meer ruimte voor het publiek om actief deel te nemen. En ook meer disciplines, want m.n. muziek kreeg een grotere rol toebedeeld. Optredens van het Metropole Orkest met drie buitenlandse dichters en de spoken word-legendes The Last Poets staan voor altijd in ons geheugen gegrift.

In 2020 kiezen we onder de noemer *What you will hear is true* een thematische invalshoek die het non-fictieve, het documentaire, het (auto)biografische en activistische in de poëzie wil belichten. Er zal poëzie te horen zijn van dichters die actuele thema's als racisme, migratie, *fake news*, discriminatie of geweld tegen minderheden laten doorklinken in hun poëzie – met een ernstige, onderzoekende of juist humoristische toon.

3.1 De poëzie van nu

De veranderende wereld vindt haar neerslag in poëzie. Dichters formuleren een antwoord op die veranderingen met een appel op de verbeelding, met eigenzinnigheid en scherpe formuleringen. En iedere dichter is uniek: in ritmische *flows* of verstilde voordrachten, in meeslepende of juist aarzelende bewoordingen. Ze putten een wereld van inspiratie uit taal: de taal van de hiphop, van politieke framing, alledaagse taal, *slang*, uit beleidsstukken en verhitte conversaties. De poëzie van nu reflecteert op iedere denkbare subcultuur en alle menselijke condities die we nu kunnen onderscheiden. We zijn een

festival dat poëzie presenteert, op een podium zet. Dat maakt dat de performatieve kracht van dichters een wezenlijk onderdeel is van de performance, soms bijna wezenlijker dan de tekst zelf.

"Ik lees de gedichten van dichters die op het festival staan vaak vele tientallen keren," zegt onze programmeur Feline Streekstra, "maar merk soms dat die gedichten pas echt binnenkomen als ik hoor hoe de dichter ze voorleest in zijn of haar eigen taal. Omdat het ritme en de klank tijdens de voordracht worden benadrukt, weet de tekst me vaak sterker te raken."

Het is onmogelijk de poëzie van alle landen in de wereld te overzien. Maar we proberen wel daar zo dicht mogelijk bij uit te komen. Dat is de eerste taak van onze programmeurs, specialisten op het gebied van de internationale poëzie en ervaren in het organiseren van poëzieprogramma's en -producties. Zij lezen en researchen het hele jaar door, bezoeken festivals in binnen- en buitenland en onderhouden goed contact met dichters, uitgevers, redacteurs en literaire organisaties. We verrijken de kennis die we in huis hebben met gastprogrammeurs en maken dankbaar gebruik van ons netwerk voor tips en aanbevelingen. We houden contact met dichters die op het festival gestaan hebben, met hun uitgevers, met onze vertalers, voor tips en aanbevelingen.

Die definitieve selectie van festivaldichters hangt af van verschillende factoren. Afhankelijk van het festivalthema nodigen we dichters uit die we in dat kader relevant en bijzonder vinden. We streven ook een diverse en inclusieve line-up na, met variatie in soort poëzie, taal, culturele achtergrond, geslacht, leeftijd etc. Beschikbaarheid speelt uiteraard een doorslaggevende rol.

3.2 Opzet van het festival

Ieder jaar kiezen we voor het festival een focus die aansluit op de actualiteit en op hoe die actualiteit zijn neerslag vindt in de internationale poëzie. Dat betekent: een actueel en relevant thema, interessante programmaonderdelen, een uitgesproken line-up.

Het festival beslaat vier dagen, waaronder weekenddagen, met programma op ten minste twee podia in de eigen festivallocatie en locaties verspreid door de stad. De festivalsfeer en de mogelijkheid om te (ver)dwalen zijn cruciaal. We programmeren verscheidene korte, in afzonderlijke blokjes opgezette activiteiten. Er is voortdurend gelegenheid om van ruimte te switchen, je onder te dompelen in poëtische films en installaties, dichters te ontmoeten tijdens een stadswandeling of op een stadsdak.

Extra aandacht vestigen we op het uitgebreide aanbod workshops, op het gebied van lezen, schrijven, vertalen en performen, in aanwezigheid van de festivaldichters en bedoeld om het publiek nog meer onderdeel te laten worden van ons verhaal.

Een dag op Poetry International

Van 's ochtends vroeg tot na middernacht wil je de festivallocatie niet verlaten; er is voortdurend iets te beleven!

Eerst neem je deel aan een workshop **Poetry Performance**. Daarna sluit je aan bij een boekenclub en bespreek je jouw favoriete poëziebundel met andere liefhebbers én de dichter zelf.

De **literaire wandeltour**, met optredens van lokale en internationale dichters en spoken word artiesten, moet je dan wel missen, maar daar heb je je voor morgen al voor ingeschreven. Achter de schermen vinden nu internationale expert- en **netwerkbijeenkomsten** plaats.

Dichters treden op, alleen of in een theatrale productie met muziek of dans. Soms hoor je een verstilde voordracht, dan zie je een explosieve performance.

Aan het begin van de avond beginnen de **lezingen van dichters van over de hele wereld**. Je bestelt eerst nog wat te eten bij de festivalcateraar en met een drankje in de hand ga je de zaal in

Tussen je favoriete dichters luister je buiten de zaal op een tweede podium naar **interviews** en **panelgesprekken** over het thema van het festival en poëzie in relatie tot actuele onderwerpen, waar jij je ook betrokken bij voelt.

Wanneer je van het ene podium naar het andere loopt, of een uitstapje naar de bar maakt, kom je op onverwachte plekken een dichter tegen die voordraagt of een **filmhoek** waar speciaal ontwikkelde poëtische **video's** spelen, een studio waar een **podcast** wordt opgenomen, of een **poëzie-installatie** van waaruit de dichtregels je tegemoetkomen.

Nadat rond half elf in de avond het applaus voor de laatste dichter op het hoofdpodium geklonken heeft, ga je naar het **festivalcafé** waar tot diep in de nacht het **poëziefestje** doorgaat. In een relaxte, informele setting je optredens van dichters met muzikanten en je vindt de dichters ook terug achter de draaitafels.

Je neemt de festivaldag door met andere bezoekers en **op de dansvloer** ontmoet je de dichter wiens voordracht een uur geleden nog zo'n grote indruk op je heeft gemaakt.

3.2 Vertalingen

Een aanzienlijke groep dichters op ons festival schrijft in een taal die de meeste bezoekers niet machtig zijn. Dat betekent veel vertaalwerk. Wij laten alle gedichten (al snel 10 per dichter) en andere teksten door professionele vertalers vertalen naar het Nederlands en het Engels. Voor iedere dichter werken we met andere vertalers, geselecteerd volgens affiniteit met het werk van de desbetreffende dichter. Er is intensief contact tussen dichter, vertaler en onze coördinator vertalingen. Doordat het aantal te vertalen materiaal zo groot is, kunnen we ook beginnende vertalers een kans geven. Elk stuk wordt in ieder geval geredigeerd voordat het wordt geprojecteerd, of online of in onze printpublicatie wordt gepubliceerd.

De kunst van het vertalen is wezenlijk onderdeel van ons festival. Vertalen is net als schrijven een creatief proces; een vertaling is per definitie een nieuwe tekst, het product van kruisbestuiving tussen twee teksten, talen en makers. We denken goed na over hoe we de vertalingen kunnen presenteren; de keuze moet recht doen aan de vertaling als eigen werk en tegelijk optimaal begrip van het oorspronkelijke werk bij anderstalig publiek ondersteunen. We laten vertalers ook graag zelf aan het woord over hun praktijk en uitdagingen, in gesprek met elkaar of de dichters, of tijdens workshops die ze begeleiden voor ons publiek dat zo zelf aan de slag kan.

Dit alles vormt de basis van ons festival. Om toonaangevend en relevant te blijven, dienen we ons blijven te vernieuwen en het publiek te prikkelen en te verbazen. En dat mag gerust wat schuren. Daarom leggen we de komende jaren een groter accent op nieuwe perspectieven in de vorm van gastprogrammering, coproducties en technologische innovaties. Daarbij betrekken we het publiek sterk door actief poëzie en poëtische verhalen uit de stad en samenleving op te halen.

3.3 Vernieuwingen

3.3.1 Gastprogrammering en gastprogrammeurs

Andere perspectieven en frisse ideeën over programmering kunnen ons festival alleen maar verrijken. De komende cultuurplanperiode schakelen we jaarlijks minimaal twee gastprogrammeurs in met diverse culturele en professionele achtergronden. Ze zijn afkomstig uit Rotterdam of ver daarbuiten, plukken poëzie uit stad en samenleving of brengen verhalen mee uit andere werelden dan de onze.

Uiteraard creëren we graag kansen voor talent, een wens die we in de praktijk brengen met een tweejarig talentontwikkelingstraject voor programmeurs (zie 5.3). Zo zetten we extra stappen in de richting van een inclusiever programma en dragen we bij aan de ontwikkeling van het festival en de Nederlandse poëzie.

3.3.2 Poëzieproducties en – coproducties

Poetry International initieerde tijdens het festival al vaker optredens van dichters in samenwerking met muzikanten, zoals Corrie van Binsbergen, De Beren Gieren, Arend Niks, studenten van de kooropleiding van Codarts, het Metropole Orkest en het Doelenkwartet. Ook maakten we theatrale performances, zoals met Erik Ward Geerlings en Pieter Bezuidenhout onder wiens leiding Antjie Krog's *Die Nuwe Verbond* werd opgevoerd. Of met Vincent Bijlo en Marjolijn van Heemstra. Dit soort samenwerkingen en performances zullen we de komende jaren vaker tot stand brengen.

En dat niet alleen voor eenmalige presentaties op het festival, maar ook in de vorm van producties die de wereld rond kunnen reizen, soms met inschakeling van lokale uitvoerende muzikanten en makers, voor een specifiek op de lokale culturele dynamiek afgestemde presentatie. Of voor internationale coproducties die al in de ontwikkelingsfase inbreng van lokale dichters en andere makers toelaat.

Sommige van deze (co)producties zullen meerjarig zijn, waarbij jaarlijks de resultaten als work-in-progress worden getoond. Eerste plannen worden alvast gesmeed met de Operadagen en de Stichting Big Idea.

3.3.3 Innovatie en technologie

Steeds meer dichters experimenteren met de inzet van nieuwe technologieën, met multimediale poëzievormen zoals poëziefilms, interactieve installaties, games en audiowerken. Deze nieuwe vormen inspireren, verleggen grenzen en werpen licht op de toekomst van het genre, maar zijn te weinig zichtbaar. Wij bieden graag ruimte tijdens het festival en op onze website: op schermen, als installaties of eender welke meest geschikte vorm. Zowel presentatie als de mogelijkheid om de installaties uit te proberen, is van belang.

We selecteren installaties en producties uit Nederland (zoals deze gemaakt binnen de regeling *Literatuur op het Scherm*) en uit het buitenland. Ook hier schenken we bijzondere aandacht aan talent. We zetten waar mogelijk onze eigen expertise en externe expertise van ons netwerk in om innovaties te helpen ontwikkelen en begeleiden. Kennisuitwisseling daaromtrent vindt plaats via het internationale platform.

We zoeken de samenwerking op met o.a. kunstenaars, technici en dichters actief op dit terrein, met binnenlandse organisaties zoals het Nederlands Letterenfonds, Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, HIJS en V2_, of buitenlandse organisaties zoals ZKM Karlsruhe, Zebra Poetry Film Festival, Electronic Literature Organization, Nextlevel Noorwegen en LitCologne (meer over Innovatie en Rotterdam, zie H 7).

4. HET NETWERK VAN DE POËZIE

Poetry International beschikt over een groot, door de jaren heen opgebouwd netwerk van dichters, vertalers, makers, festivalprogrammeurs, redacteurs en organisaties actief in de literaire wereld. Deze platformfunctie wordt de komende jaren nadrukkelijker een van de twee pijlers van onze werking, samen met het festival.

Naast het festival en deze platformfunctie, zijn we de afgelopen jaren een kraamkamer gebleken voor allerlei initiatieven. Een aantal daarvan is inmiddels aan andere organisaties overgedragen. Daarmee hebben we de handen vrij om activiteiten als de Buddingh'-prijs en de *Poet in Residence* nog beter te ondersteunen en nieuwe activiteiten te ontwikkelen.

4.1 Poetry International als internationaal platform

Door de jaren heen hebben we een groot internationaal netwerk opgebouwd van dichters, vertalers, festivalprogrammeurs, uitgeverijen, redacteurs en organisaties actief in de literaire wereld. Dat netwerk is m.n. waardevol voor internationale samenwerking en kennisuitwisseling en voor het gezamenlijk realiseren van internationale tours.

We willen onze rol als platform de komende jaren verder uitbouwen en een nog sterkere schakel vormen tussen binnen- en buitenlandse partijen. Het festival vormt het perfecte decor: we nodigen relevante partners uit, faciliteren drie tot vier netwerk- en **expertmeetings** en we leggen jaarlijks accenten en festivalthema's vast rond o.m. die internationale samenwerking, coproducties, kennisuitwisseling rond poëzielesmethoden en (technologische) innovatie.

Belangrijke motor voor het uitbouwen van onze rol als netwerkplatform is onze ambitie **Nederlandse poëzie en dichters** beter onder de aandacht te brengen bij buitenlandse belanghebbenden. Voor dergelijke op promotie gerichte activiteiten werken we uiteraard samen met het Nederlands Letterenfonds. We sluiten aan bij hun Fellowship-programma's en internationale promotiecampagnes.

Onze platformfunctie biedt ook perspectieven voor **de vertaalpraktijk**, doordat het ons de mogelijkheid biedt om contacten tussen vertalers onderling en potentiële opdrachtgevers tot stand te brengen.

Als laatste noemen we graag dat we ook de mogelijkheden verkennen met beroepsgroepen die op het eerste gezicht niet evident lijken, maar die hun praktijk wel graag willen verrijken met taal en poëzie. De behoefte aan suggesties van spannende hedendaagse poëzie en bijhorende lesmethoden blijkt groot bij leraren Nederlands of andere talen. Samen met letterenorganisaties zoals de School der Poëzie en Stichting Lezen, willen we deze leraren samenbrengen tijdens netwerkbijeenkomsten.

4.2 Poetry International on the web

In 2002 startten we met Poetry International Web (PIW – www.poetryinternational.org), een digitaal platform met poëzie van over de hele wereld: met materiaal uit het festival en met gedichten en artikelen verzameld door een internationaal team van redacteurs. Sinds 2012 is PIW geïntegreerd met onze eigen algemene website, waardoor het beheer van beide sites via één content management systeem kon worden georganiseerd. PIW gaat ondertussen door het leven als Poetry International Archives.

Het beheer van een dergelijke database is een grote opgave. We zijn afhankelijk van de *goodwill* van de redacteurs die onbetaald content aanleveren, de kosten voor beheer en redactie zijn lastig op te brengen en we zijn niet meer de unieke poëziesleverancier die we ooit waren. Met de concentratie op het festival, het netwerkplatform en onze actuele rol in het Nederlandse en Rotterdamse letterenveld, kunnen wij het beheer van dit digitale onderdeel niet meer voor onze rekening nemen. We gaan voor de voortzetting en het beheer op zoek naar een (conglomeraat van) beheerder(s) (uitgever, organisatie, platform) en richten ons zelf op het uitbouwen van ons online festivalarchief en op het (meer) aandacht genereren voor Nederlandse poëzie in vertaling.

4.3 C. Buddingh'-Prijs

In 1988 riep Poetry International de C. Buddingh'-Prijs voor het beste Nederlandstalige poëziedebuut in het leven. Met de prijs beoogt Poetry International meer aandacht te genereren voor talentvolle nieuwe stemmen in de Nederlandstalige poëzie. Daar gaan we de komende jaren een meer actieve ondersteuning aan toevoegen, door de winnaar meer onder de aandacht te brengen van festivals in het buitenland en met vertalingen binnen de netwerkcontacten; dat kan o.m. tijdens de netwerkmeetings tijdens het festival, maar ook bijvoorbeeld in ons contact met andere festivals.

4.4 Poet in Residence

Gesteund door het Ludo Pieters Gastschrijver Fonds biedt Poetry International ieder jaar een dichter, die in zijn/haar thuisland om economische, sociale en/of politieke redenen niet in vrijheid kan schrijven een tijdelijke werkplek en een programma (optredens en ontmoetingen) om het literaire en culturele veld in Nederland te leren kennen en relevante contacten op te doen. De gastschrijver neemt tevens deel aan het festival en ter afsluiting van de *residency* verschijnt een kleine publicatie (met vertalingen in het Nederlandse en Engels) van tijdens het verblijf geschreven teksten. Gedurende het verblijf, gewoonlijk zes weken, worden in samenwerkingen met literaire en culturele organisaties, universiteiten en boekhandels lezingen en interviewprogramma's georganiseerd die de gastschrijver naar verschillende plekken in Nederland en Vlaanderen brengen.

Rondom dit project werken we met Publication Studio Rotterdam en het bureau stadsdichter samen. We gaan samenwerken met het Rotterdamse Verhalenhuis Belvédère waar jaarlijks een Vluchtschrijver in residence (ICORN) verblijft. Presentatiemogelijkheden buiten het festival worden onderzocht in samenspraak met het Rotterdamse Letterenoverleg en letterenfestivalen- en organisaties in Nederland en Vlaanderen (o.a. Perdu, Read My World, Spui-residentie). In de komende jaren ontwikkelt de Stichting Droom en Daad een letteren(residentie) in Rotterdam. We denken mee en streven ernaar dat onze residenten daar op termijn verblijven en presenteren.

5. EDUCATIE EN PARTICIPATIE

Poëzie-educatie, binnen en buiten schoolverband, laat mensen het plezier in taal (her)ontdekken. Dat is waardevol, zeker in een stad als Rotterdam waar laaggeletterdheid nog zeer present is. We zijn ervan overtuigd dat poëzie de nodige frisse ideeën én handvaten kan aanreiken. Vooral voor jonge lezers lijkt steeds vaker te gelden dat de beleving van literatuur zich ver voorbij de kaft van het boek uitstrekt. Poëzie helpt, waar ook ter wereld, jezelf, de ander en de wereld om je heen te herkennen, begrijpen en respecteren.

5.1 Educatieprogramma

Poëzie-educatie zet, in al zijn verscheidenheid aan tot lezen, luisteren, zelfexpressie en nieuwsgierigheid. Dat mag wringen en tot nadenken stemmen.

Samen met een aantal Rotterdamse scholen begeleiden we sinds 2014 een educatieprogramma gericht op het ontdekken en zelf schrijven van poëzie, *slam poems* en *spoken word*. Inspiratiebron voor dit traject is de documentaire "*Louder than a Bomb*", waarin jongeren dankzij *slam poetry* aan zelfvertrouwen winnen en hun creatief talent ontdekken.

Het programma kent momenteel twee trajecten. Een zogenaamd Rotterdams cultuurtraject, met workshops over slam poetry en het zelf schrijven van gedichten, en een festivaltraject met workshops en een (wedstrijd)programma dat naar het festival toewerkt, waar uiteindelijk in een "battle" een winnaar wordt bepaald. Aan ieder van de beide trajecten op school, nemen ongeveer 4 scholen met zo'n 400 leerlingen deel.

Een dergelijk scholenprogramma is ons inziens uiterst waardevol –de deelnemende leerlingen en scholen zijn zeer enthousiast en de workshopleiders krijgen veel positieve feedback- en zetten we dan ook graag door de komende jaren. In 2020 kijken we of het LTAB-programma in zijn huidige vorm nog voldoet: biedt het voldoende kwaliteit, kunnen we scholen en betrokken leerkrachten voldoende ondersteunen, zijn het programma en de lesmethode genoeg afgestemd op de verschillende schoolniveaus?¹

Samenwerking met andere Rotterdamse culturele instellingen en gespecialiseerde lettereneducatie-instellingen staat gepland, waaronder de School der Poëzie, de Rotterdamse Taalcoalitie en het Rotterdamse Spraakuhloos (zie H6).

5.2 Poëzie lezen en vertalen: Do-It-Yourself

Tijdens het festival verzorgen we sinds jaar en dag workshops en masterclasses voor bezoekers, lezers, amateurvertalers en voor beginnende en gevorderde dichters. Toen de Rotterdamse SKVR verschillende schrijfcursussen uit haar aanbod schrapte, sprongen wij in dat gat met cursussen verspreid door het jaar.

Zoals verwacht nemen andere Rotterdamse organisaties de schrijfcursussen zelf (opnieuw) ter hand. Zo kunnen wij ons in de eerste plaats weer concentreren op een educatief aanbod dat goed is ingebed in (de actuele thematiek van) het festival en de vertaalpraktijk en dat dankbaar gebruik maakt van de daar aanwezige schare internationale professionals.

¹ Zie ook "Er is te weinig poëzieonderwijs", Nina Wassink (afstudeeronderzoek RUG), in Awater, zomer 2015 en Jeroen Dera & Kila van der Starre, INSTAGRAM POËZIE IN DE KLAS, Levende Talen Magazine 2019|5.

We leggen het accent op het lezen en vertalen van poëzie. Lezen, om het lezen überhaupt te stimuleren en in de wetenschap dat er genoeg poëzie te vinden is die leesplezier extra kan aanwakkeren. In dat kader programmeren we tijdens het festival dagelijks leesclubs, waar bundels besproken worden met andere lezers en de auteurs. En vertalen, omdat het de spannendste manier is om een tekst eigen te maken. Naast lezen en vertalen, vormen ook het performen en presenteren van poëzie en het ontwikkelen van poëtische games of podcasts dankbare onderwerpen voor workshops en thematische masterclasses.

Voor de komende festivals breiden we het aanbod uit en differentiëren voor uiteenlopende doelgroepen, voor liefhebbers en (semi-)professionals. Samenwerking met het Goethe Instituut, Alliance Française, Writersguide of the Galaxy en School der Poëzie, en met (poëzie-)leesclubs wordt geïntensiveerd.

5.3 Talentontwikkeling

Laat ondertussen duidelijk zijn dat we in elk facet van onze werking oog hebben voor talentvolle dichters en vertalers. We starten met trainees in een training-on-the-job traject (zie H10), zetten in op talentontwikkeling bij coproducties en ondersteunen talent in innovatietrajecten en -projecten, o.a. door het leggen van contacten, begeleiding bij de projectaanpak

We hebben alle reden om, in lijn met onze ambities, ook ruimte te maken voor talent op het gebied van programmering. Eerder noemden we al dat we vaker gastprogrammeurs zullen inschakelen. Uiteraard denken we in dat kader ook aan talentvolle dichters en andere creatieve duizendpoten die de ambitie koesteren om festivalprogramma's te ontwikkelen. Hen ondersteunen we met een zogenaamd jonge-programmamakerstraject

Jonge-programmamakerstraject

In zee gaan met talentvolle makers en organisatoren vertrekt vanuit een wederzijds belang: het helpt ons als organisatie én het talent verder. Daarom starten we een programmatraject dat de kans biedt programma voor het festival te leren maken en/of een educatief project dat uitmondt in een presentatie op het festival. We begeleiden het plannings- en productieproces. We helpen bij het ontwikkelen van concepten, denken mee bij logistieke en budgettaire overwegingen, het zoeken van partners, het afsluiten van contracten, het opstellen van een communicatieplan en het concreet uitwerken van het programma. Dit kan een eenmalig traject worden maar even goed worden herhaald, zodat de betrokken programmamaker automatisch tot onze poel van gastprogrammeurs toetreedt (zie 3.3.1).

6. SAMENWERKING EN INTERCONNECTIVITEIT

Poetry International brengt jaarlijks een groot aantal internationale dichters en hun werk naar Nederland. Enerzijds zoeken we proactief nieuwe perspectieven en expertise van buitenaf op om onze eigen activiteiten naar een hoger plan te tillen. Anderzijds zetten we onze opgedane kennis en ons internationaal netwerk in om het werk van andere organisaties mogelijk te verrijken, of om gezamenlijke programma's op poten te zetten. Dergelijke programma's kunnen een plek vinden voor, tijdens of na het festival, of door de rest van het jaar.

Als internationaal festival ligt onze focus voor een belangrijk deel buiten onze landsgrenzen. Maar onze programma's vinden plaats in Rotterdam en die maken we voor een voornamelijk Nederlands en grotendeels Rotterdams publiek. De binding met de stad en met Rotterdamse initiatieven koesteren en intensiveren we met onze brugfunctie tussen het lokale en het internationale poëzienetwerk. Waar mogelijk ondersteunen we de Rotterdamse makers.

We werken vooral met culturele organisaties samen, maar ook met enkele maatschappelijke organisaties als Rotterdam Schoon of het Ludo Pieters Gastschrijversfonds.

6.1 Rotterdam

Op lokaal niveau werkt Poetry International samen met diverse Rotterdamse instellingen en organisaties, in de slipstream van het festival en doorheen het jaar. We sommen een aantal voorbeelden en voornemens op.

De 30-jarige samenwerking met Rotterdam Schoon (voorheen Roteb) "Het Gedicht is een Bericht" is een prachtig voorbeeld waarbij promotie en participatie hand in hand gaan. Vuilniswagens rijden rond met op hun flanken dichtregels van dichters die bij Poetry International hebben opgetreden. Niet alleen zijn de chauffeurs zelf trots op hun dichter of dichtregel, ze zorgen ervoor dat poëzie iedere dag in het Rotterdamse straatbeeld te zien is. De gedichten bereiken zo ontzettend veel Rotterdammers, buiten de context van een cultureel evenement. De komende jaren bouwen we de betrokkenheid en participatie van de chauffeurs en het publiek uit, o.m. via Instagram en programma's tijdens het festival.

Ter ere van het jubileumfestival in 2019 organiseerden we in samenwerking met De Nieuwe Lichte "Poetry Park", een gratis toegankelijk buitenprogramma voor een breed publiek. Op het Schouwburgplein traden op de festivalzondag dichters, spoken word artiesten en muzikanten op. Wij zijn enthousiast over de samenwerking met De Nieuwe Lichte, die ook een bijdrage leverde aan de muziekprogrammering binnen het festival, en onderzoeken hoe we samenwerking voort kunnen zetten.

Sinds 2017 zijn we vaste partner van het *spoken word* festival 010 Says It All (dat nu verder gaat als L'Urbain). Dat festival begon ooit als fringe festival van Poetry International en is daarna door Spraakuhloos, in samenwerking met andere partners uit het netwerk, verder ontwikkeld. In de toekomst dragen we bij aan L'Urbain door internationale dichters te programmeren. Het festival is een toonbeeld van kruisbestuiving tussen uiteenlopende publieksgroepen, met o.m. Paginagroets (stedelijk) en Woorden Worden Zinnen (landelijk), en dat alles tijdens de Rotterdamse Dakendagen.

We bekijken met Spraakuhloos ook hoe we als partners samen verder kunnen groeien. Een gezamenlijk raakvlak dat alvast perspectief biedt, is Louder Than A Bomb (LTAB) in Chicago (zie 'Internationaal').

De komende jaren werken we ook intensiever samen met het Verhalenhuis Belvédère, dat zelf ieder jaar aan een vluchtschrijver (via het ICORN-netwerk) een onderkomen biedt. Onze eigen *residency* (zie 4.4) gaan we nauwer aan die van het Verhalenhuis verbinden, middels gezamenlijke programma's en gedeelde begeleiding.

Ook op het vlak van de letteren in Rotterdam is weer meer afstemming en onderling contact. De Rotterdamse letteren en debat hebben de afgelopen jaren een explosie aan activiteiten gezien, zoals nieuwe festivals, poëzieclubs en tal van *spoken word* initiatieven. Er wordt veel samengewerkt, maar nog weinig gecoördineerd. Daarom hebben enkele organisaties in dit veld in de aanloop naar de nieuwe cultuurplanperiode met elkaar contact gelegd om tot een gezamenlijke agenda te komen, dat wil zeggen een samenhangend aanbod van literaire en debatactiviteiten in de stad. In de komende jaren worden de banden tussen de vele initiatieven aangehaald en wordt onderzocht hoe "gevestigde" en nieuwe initiatieven elkaar wederzijds kunnen versterken. De gezamenlijke agenda vormt daartoe de eerste stap in de goede richting.

Daarnaast is op initiatief van KCR, samen met de Openbare Bibliotheek, Studio de Bakkerij, Jeugdtheater Hofplein, Villa Zebra en Poetry International een taalcoalitie opgericht die leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs plezier in taal wil geven. In 2020 is een pilot uitgevoerd in IJsselmonde. Met de resultaten daarvan gaan we de komende vier jaar op en na school meer programma's ontwikkelen, ook met partners in de wijken.

Naast de intensieve samenwerkingen met bovengenoemde organisaties onderhouden we goede contacten met verschillende podia en festivals zoals het Goethe Institut, Alliance Française, het literaire podium Frontaal, het Rotterdamse Boekenbal, International Film Festival Rotterdam, V2_, The Writer's Guide en het Gemaal, met wie we incidenteel samenwerken of die we regelmatig van advies voorzien wat betreft literaire programmering.

6.2 Nationaal

De dichters die aantreden tijdens het Poetry International Festival bieden we graag een nog groter publiek dan alleen het onze. We werken ook op nationaal niveau samen met andere podia en literaire organisaties.

Zo neemt Perdu (podium voor poëzie en experiment in Amsterdam) ieder jaar een of meerdere dichters van het festival op in hun programmering, of wijden zij zelfs volledige programma's aan deze dichters. Andersom kijken we naar manieren waarop zij een eigen bijdrage kunnen leveren aan onze festivalprogrammering.

Ook met onder andere het reizende platform Woorden Worden Zinnen, een podiumavond voor woordkunst uit Dordrecht, dat reist langs podia in het gehele land en ook tijdens ons festival uitpakt, en het internationale literatuurfestival Read My World in Amsterdam vindt regelmatige uitwisseling plaats en bespreken we manieren waarop we elkaars programmering en evenementen kunnen versterken.

Het Nederlands Letterenfonds nodigt sinds 2006 buitenlandse auteurs uit om tijdelijk te wonen en te werken in hun Schrijversresidentie op het Spui in Amsterdam. Sinds 2018 reserveert het fonds één maand van ieder jaar voor een dichter van Poetry International. Deze dichter verblijft en werkt voor die periode in de residentie en het Letterenfonds organiseert in overleg met ons voor de betreffende dichter een programma met optredens en lezingen.

6.3 Internationaal

Bij onze internationale programma's en samenwerkingen staat de uitwisseling centraal – die tussen twee festivals of podia, maar ook tussen de Nederlandse poëzie en die uit een ander land en in een andere taal. Het doel is om de diversiteit, breedte en vooral kwaliteit van de Nederlandse poëzie en de dichters die daarin actief zijn in het buitenland te presenteren en om Nederlandse dichters de kans te geven om in het buitenland op te treden, internationale ervaring op te doen, hun netwerk te verbreden en eigen zichtbaarheid te vergroten.

Hiertoe werken we bijvoorbeeld samen met de al jarenlang goede partnerfestivals in Berlijn (Poesiefestival Berlin) en Bremen (Poetry on the Road), of met StAnza in Schotland.

maar kijken ook naar nieuwe verbanden, onder meer de Operadagen en Big Idea en in het kader van de "New Dutch Writing" campagne.

Met Spraakuhloos en LTAB, het grootste spoken word festival ter wereld in Chicago, onderzoeken we de samenwerkingsmogelijkheden. Hiermee zouden wij onze krachten bundelen en versterken met een nieuwe, internationale partij. Ook met de Operadagen en de Stichting Big Idea zijn we in gesprek over samenwerking in het kader van internationale coproducties.

7. DIVERSITEIT EN INCLUSIE

"i want to say something about all of us / without speaking for all of us", schrijft de Amerikaanse dichter Danez Smith (die een verpletterende indruk naliet tijdens het Poetry International Festival in 2018). Wij geloven dat poëzie over iedereen gaat. En dit betekent dat we met ons festival niet alleen een breed publiek willen bereiken, maar dat we dat brede publiek ook bij en in het festival willen betrekken en de organisatie openstellen voor allerlei verschillende perspectieven.

Het leidmotief voor ons voor de komende jaren is: ramen en deuren wijd open voor samenwerking, voor frisse geluiden, nieuwe en andere gezichten, meerstemmigheid en verscheidenheid in verschijningsvormen. Poetry International heeft de afgelopen jaren stappen voorwaarts gezet wat diversiteit en inclusie betreft. Het bepaalt onze houding voor de manier waarop we de programmering van het festival en het educatieprogramma inrichten. Dat komt o.m. tot uitdrukking via bewust gekozen samenwerkingspartners en moderators, en in de samenstelling van jury's. Alle facetten van onze werking vormen een weerspiegeling van onze uiterst diverse lokale én nationale bevolking. De focus ligt daarbij op *culturele diversiteit*.

De ambities zijn groot en de mogelijkheden - als kleine organisatie met een vaste staf - beperkt. Maar we committeren ons er samen aan. In 2020 werken we aan een integrale visie (houding, drempels en prioriteiten) en schrijven we een plan van aanpak, dat tevens langs de lat van de Codes Cultural Governance en Fair Practice wordt gelegd. In 2021 gaan we definitief van start. Tussentijdse evaluatie en monitoring zijn in het voorjaar van 2022 en het najaar van 2023 voorzien. We doen alvast een voorzet.

7.1 **Programma** (zie ook hoofdstuk 3)

Bij de keuze van gasten en onderwerpen voor het festival wordt nadrukkelijk gekeken naar de diversiteit van de bevolking en nieuwe initiatieven op het gebied van taal en letteren. Verhalen en poëzie plukken we rechtstreeks uit de stedelijke samenleving, om ze een netwerk en een podium te bieden (middels o.a. stadsdichterschap, spoken word-kunstenaars, leesclubs, poëzieclubs). In de programmering zoeken we thematisch of inhoudelijk de verbinding met actuele discussies rondom o.m. (de)kolonisatie op. We trekken ook externe experts en gastprogrammeurs met bi-culturele achtergrond aan.

7.2 **Partners** (zie ook hoofdstuk 6)

Samenwerken met partijen die een sterke eigen achterban hebben, biedt kansen om nieuwe doelgroepen aan te boren. In Rotterdam geldt dat o.m. voor Spraakuhloos, Woorden Worden Zinnen, het Verhalenhuis en de stadsdichter. Buiten Rotterdam bundelen we de krachten met de School der Poëzie en Read My World. We exploreren samen met deze partners hoe we elkaar wederzijds kunnen versterken. We betrekken hen zelf bijvoorbeeld bij internationale professionele bijeenkomsten en bijhorend netwerk (programmeurs, festivals, uitgeverijen).

Bij de keuze voor inkoop- en toeleveranciers kijken we in de eerste plaats naar sociale ondernemers, bij wie we bv. lokaal diensten in kunnen kopen.

7.3 Personeel (zie ook hoofdstuk 10)

Sinds eind 2019 stellen we wervingsteksten steevast op met als expliciet doel ook bi-culturele kandidaten te bereiken en aan te spreken. We bedienen ons daarbij van uiteenlopende communicatiekanalen. Dit geldt bij de werving voor vast personeel en voor bestuursfuncties, juryleden, presentatoren, workshopleiders en freelancers. De poel van freelancers (fotografen, vormgevers, regie) breiden we uit met creatievelingen met een bi-cultureel profiel. Waar nodig en mogelijk laten we ons bijstaan door een gespecialiseerd wervingsbureau. Per festival hanteren we een quotum van minstens de helft freelancers met een bi-culturele achtergrond. Medewerkers en bestuursleden bieden we de mogelijkheid een anti-biascursus te volgen.

Binnen vier jaar gaan twee zeer ervaren, vaste medewerkers programmering en productie met pensioen, resp. 1 mei 2023 en 1 januari 2024. Hun ervaring dragen we via trainees over. We sluiten ons bij het Rotterdamse Directeurenoverleg initiatief aan om op besluitvormingsniveau trainees te begeleiden. Wij kiezen voor twee trainees, gedurende een periode van twee jaar, voorafgaand aan het vertrek van de respectievelijke medewerkers. Dit biedt een uitgelezen en unieke kans om onze organisatie inclusiever te maken en onze expertise door te geven aan volgende generaties talent.

7.4 Publiek (zie ook hoofdstuk 8)

Voor Poetry International is publieksdifferentiatie van groot belang. Poëzie heeft alles in zich om een breed publiek te bereiken: poëzie is een kort en krachtig vehikel voor zelfexpressie. Niet voor niets is poëzie zo populair op Instagram. We herzien onze communicatie-aanpak en bevragen jonge mensen uit verschillende communities wat hen interesseert en uitdaagt, en geven hen zodoende een rol in de ontwikkeling van ons programma (zie hoofdstuk 8).

We starten in 2020 met een adviesraad die ons programma- en communicatieteam van gevraagd en ongevraagd advies voorziet en we trekken een freelance communicatiemedewerker diversiteit en jongeren aan.

Bij de inrichting van de festivallocatie letten we op de bereikbaarheid en toegankelijkheid, zodat deze op z'n minst rolstoeltoegankelijk is. De inzet van gebarentolken laten we stijgen.

8. INNOVATIE

*ziet u al muziek
en geluiden? hoort u al kleurrijke
lichten? het elektronische gedicht*

*is een gedicht in het gedicht en goed
verstopt in de golfvormen van de toekomst*

- Ulrike Almut Sandig [Duitsland]
Vertaling: Ton Naaijens

Voor een festival met een traditie zo lang als de onze is innovatie altijd van belang. Het publiek verandert, de poëzie verandert en daarmee ook ons jaarlijkse festival. Nieuwe publieksbehoeften en die nieuwe poëzie brengen wij steeds samen. Onder andere in de wijze waarop we poëzie aan het publiek presenteren, vinden we vernieuwing.

Er dienen zich bijvoorbeeld nieuwe media en technologieën aan die spannende mogelijkheden bieden die aansluiten bij de behoeften van nieuwe publieksgroepen en die in de komende jaren versterkt op het festival gepresenteerd worden (zie 3.4.3). Ook zoeken we innovatieve presentaties in de vorm van interdisciplinaire coproducties, samen met jonge talentvolle makers die we hierbij de kans bieden hun creativiteit en professionaliteit verder te ontwikkelen (zie 3.4.2). We willen meer poëzie in de stad "ophalen", dat zijn geen loze woorden maar geven we daadwerkelijk aan ons vaste en gastprogrammeurs mee.

Dat is nu al in onze programma's terug te vinden, en we zullen daar nog alerter op reageren. Binnen de organisatie zelf vindt immers ook vernieuwing plaats. We proberen in de komende jaren veel nieuwe activiteiten uit en laten het publiek daarin actief participeren. We laten ons bij staan door een adviesraad, door gastprogrammeurs en nieuwe communicatie-aanpak (zie H8). Met het nieuwe training-on-the-job traject (trainees) en het jonge-makers-talenttraject bieden we ook talenten een beroepsperspectief. Daarnaast is de wens om te groeien en vernieuwen, een belangrijke drijfveer bij de samenstelling van het eigen team, in de zoektocht naar nieuwe presentatievormen en de ontwikkeling van coproducties, en niet in de laatste plaats in de voortdurende dialoog met het publiek.

9. COMMUNICATIE EN PUBLIEKSBEREIK

9.1 Terugblik

Ter gelegenheid van ons vijftigjarig jubileum in 2019 hebben we de opzet van het Poetry International Festival opgeschud: een totaalbeleving, krachtig samengebond in vier dagen. We presenteerden meer dichters dan ooit – gevestigde waarden en aansprekend talent gingen hand in hand – veelvormige poëzie op de huid van de tijd. Lezingen afgewisseld met miniconcerten spraken zowel literatuur- als muziek- en performanceliefhebbers aan. Debat over relevante maatschappelijke thema's en poëtische *city tours* trokken de buitenwereld naar binnen.

Deze programmatische transformatie zag zichzelf weerspiegeld in de communicatie rondom het festival. De kleurrijke campagne met de speelse verfspatten onderstreepte het feestelijke van het jubileum en zette de veelvormigheid van de poëzie kracht bij. Ook de huisstijl werd in een nieuw jasje gestoken: het aloude boek-logo vervingen we door de hoofdletter 'P' met vetgedrukt uitroepteken om de impact van de performance van poëzie te benadrukken. Twee vernieuwde websites zorgden ervoor dat zowel festivalprogramma's, als activiteiten verspreid door het jaar, als de poëziesamenvatting met gedichten en vertalingen dynamisch en tegelijk overzichtelijk in beeld kwamen.

9.1.1 Twee keer zoveel publiek

Trouw en opvallend veel nieuw publiek liep warm voor de jubileumeditie. We realiseerden dubbele bezoekcijfers ten opzichte van 2018; van 3845 naar 7663 festivalbezoeken. 54% Van de deelnemers aan het publieksonderzoek bleek voor het te zijn gekomen. Bezoekers waardeerden hun festivalbezoek met een acht, de intentie tot herhaalbezoek bleek hoog.

9.1.2 Publiekssamenstelling

Aanvullend levert publieksonderzoek 'Whize' (v/h MOSAIC, 2018) waardevolle informatie op over de samenstelling van ons publiek. Het laat zien welke Rotterdammers en Nederlanders het festival bezoeken en dit afgezet tegen de samenstelling van de (Rotterdamse) bevolking. Ons Rotterdamse festivalpubliek bestaat vooral uit Stadse Alleseters (32,7%) en Stedelijke Toekomstbouwers (28,9%). Stadse Alleseters zijn gedefinieerd als "hoog opgeleid, avontuurlijk ingesteld met brede culturele interesse". Stedelijke Toekomstbouwers zijn "cultureel divers, familiegericht, met een 'andere kijk op kunst en cultuur', wat minder te besteden en zijn familiegericht". Stadse Alleseters bereiken we bovengemiddeld, Stedelijke Toekomstbouwers maken substantieel deel uit van ons publiek, maar daar zijn nog bezoekers te winnen.

9.2 Doelstelling 2021-2024

De verdubbeling van het festivalbezoek zorgde voor een enorme boost. De komende beleidsperiode willen we naar 10.000 bezoeken in 2024. Intensiveren, verduurzamen en diversificeren zijn de sleutelwoorden. Poëzie heeft alles in zich om een breed publiek te bereiken: poëzie is kort, krachtig en een vehikel voor zelfexpressie. Niet voor niets is poëzie zo populair op sociale media ('We're living in the age of the Insta-poet' (NY Times, 2017)). De focus ligt op het aanboren van nieuw, jonger en inclusief samengesteld publiek, met extra aandacht voor publiek met een bi-culturele achtergrond. We herzien onze communicatie-aanpak en zetten o.m. sociale media in om jonge mensen uit verschillende communities te vragen wat hen interesseert en uitdaagt, en geven hen ook een rol in de ontwikkeling van ons programma. We stellen een adviesraad samen die ons programma- en communicatieteam van gevraagd en ongevraagd advies voorziet én we trekken een freelance communicatiemedewerker diversiteit en jongeren aan.

Poetry International Festivalpubliek 2019

Profiel Bezoekers

25% komt altijd, 20% bijna elk jaar,
54% nieuw, getipt door vrienden, via
poetry.nl, sociale media of via Pers/RTV

hoog opgeleid, 16% jonger dan 30,
20% tussen 30 en 50, 64% ouder dan 50

44% uit Rotterdam en Rijnmond, 56%
uit de rest van het land, m.n. Randstad

**Waardering een 8, festival-
bezoek voor 50% bezoekers
boven verwachting (41% naar
verwachting), 53% komt
zeker weer (38% waarschi-
lijk weer). 38% Zou festival-
bezoek actief aanraden.**

Motivatie bezoekers

Belangrijkste redenen festivalbezoek
de poëzie: nieuwe dichters ontdekken,
inspiratie opdoen en de festivalsfeer

Bezoekers hechten belang aan programma,
bereikbaarheid, vriendelijkheid, prijs/kwaliteit

Associaties inspiratie, divers, veelzijdig,
betekenisvol, kwaliteit, sfeer, open minded

Bron: Publieksonderzoek, uitgevoerd door R2 Research

Het trouwe publiek: Verduurzamen

25% van ons publiek komt ieder jaar, nog eens 20% bijna ieder jaar. We kennen hen als *die hard* liefhebbers die we dan ook blijven inspireren met talent en nieuw werk. De relatie met dit publiek verduurzamen we door hen rondom het festival én het hele jaar te betrekken. We organiseren leesclubs, bieden hen een platform waar ze suggesties kwijt kunnen en ontmoetingen met dichters. Ze krijgen als eerste de kans om kaarten te kopen en we stimuleren hun ambassadeursrol. Ook via de nieuwsbrief, website en *direct mailings* onderhouden we intensief contact.

Het nieuwe publiek van 2019: Intensiveren en verduurzamen

In 2019 ontvingen we 54% nieuw publiek en toonde onderzoek een hoge waardering met een sterke intentie tot herhaalbezoek. De relatie met dit publiek willen we verduurzamen en intensiveren. We moedigen herhaalbezoek én intensiever bezoek aan (meerdere festivaldagen). Hun festivalherinneringen houden we levendig met visueel sterke online content, via onze website, nieuwsbrief en sociale media. De inspiratie, sfeer en veelzijdigheid van het festival koppelen we zo direct aan de volgende editie. Ze kunnen eerder kaarten kopen en worden uitgenodigd om hun nog verse ontdekking te delen met vrienden. De groep nieuwe bezoekers bestaat uit 25% publiek jonger dan 30. Hier liggen grote kansen voor de gewenste verjonging van het Poetry-publiek.

Het publiek dat ons kent, maar nog niet komt: Groeien en diversificeren

Poetry International geniet grote naamsbekendheid onder taalliefhebbers en breed cultureel geïnteresseerden, zonder dat dat tot festivalbezoek leidt. Binnen deze groep willen we groeien en daarom is het van groot belang dat dit publiek zich een zo levendig en actueel mogelijke voorstelling van het festival kan maken. Ook hier is een sterke visuele presentatie van het festival *key* en vormen sociale media het platform bij uitstek. We werken hierbij samen met communicatie- en programmapartners. Van boekhandel tot theatergezelschap, van sportclub tot poppodium, tot *urban lifestyle* platforms.

Het publiek dat ons nog niet kent en nog niet komt: Groeien en diversificeren

Het feit dat mensen het festival niet kennen, betekent niet dat poëzie hen niet interesseert. Wij zijn er van overtuigd dat poëzie waardevol kan zijn voor iedereen. We zetten extra in op het verleiden van deze liefhebbers-in-de-dop, met name onder publiek met een bi-culturele achtergrond. In verschillende culturen die sterk in Rotterdam vertegenwoordigd zijn, kent de poëzie een sterke traditie. Met Poetry Park, later Dunya, wisten we twintig jaar geleden al een zeer cultureel divers publiek op de been te brengen. Door samenwerking met partners als Rotterdam Unlimited, Leeszaal West, Open Rotterdam, De Nieuwe Lichting en Het Gemaal, spannen we ons in om echt voet aan de grond te krijgen middenin de Rotterdamse wijken.

Naast programmapartners kent Poetry International ook communicatiepartners, zoals CJP, We Are Public, Studium Generale Erasmus en het Goethe-Institut. Via deze samenwerking werken we aan verbreding en het diversificeren van het publiek. De wens divers en jonger publiek te bereiken bepaalt de keus voor nieuwe communicatiepartners. Het 'Whize'-onderzoek draagt daar voor de diverse doelgroep *Stedelijke Toekomstbouwers* interessante partners voor aan, zoals Theater Zuidplein of Arab Film Festival.

Professionals

Poetry International ontwikkelt binnen het festival een internationale platformfunctie voor professionals en stimuleert daarmee onderlinge ontmoeting en samenwerking tussen dichters, vertalers, uitgevers, critici en organisatoren van literaire programma's en festivals. De communicatie hierrond wordt verder ontwikkeld, met een gerichte vaknieuwsbrief en een omgeving op de website waar professionals hun informatie vinden.

Aandacht 2021-2024

Publiek in balans

gezonde mix: divers, inclusief, leeftijd

Publiek actief betreffen

open staan voor ideeën,
publiek actief bevragen

Jaarrond inspireren met poëzie

Publiek beter in beeld

continue analyse publiek en online bezoek

Optimaliseren partnerschappen

actief nieuwe partners opzoeken (ook buiten de sector: o.m. instellingen, bedrijven)

Versterken van de online beleving

voor, tijdens en na festival

Verbeterde tweetaligheid

nieuwsbrief, social media, website

Doelstellingen 2021-2024

Groeien, verduurzamen, intensiveren, diversificeren

Groei

10.000 festivalbezoeken in 2024 (+33%)

Verduurzamen en intensiveren

opzetten off- en online communities,
leesclub voor trouw publiek, ambassadeurs

Groeien en diversificeren

publiek tot 30 jaar naar 25%,
publiek tussen 30 en 50 jaar naar 30%
publiek met bi-culturele achtergrond naar 36%

Verbeterde online communicatie

groei op Facebook 20% per jaar
groei op Instagram 25% per jaar
groei nieuwsbrieflezers 20% per jaar

Nieuwsbrief voor professionals

10 TOELICHTING OP PRESTATIERASTERS

Terugblik

Ook in de periode 2017-2020 was het festival voor Poetry International de belangrijkste jaarlijkse activiteit, maar daarnaast organiseerden wij ook de VSB Poëzieprijs. De jaarlijkse prijs voor nieuwe Nederlandstalige poëzie werd uitgereikt tijdens een feestelijk programma in de Poëzieweek en voorafgaand traden de vijf genomineerde dichters op in het hele land. We organiseerden de uitreiking en de programma's tijdens de tour (terug te zien in het aantal presentaties in 2018). In 2019 ging Poetry International samen met School der Poëzie op zoek naar nieuwe financiers. De prijs maakte een doorstart onder de naam De Grote Poëzieprijs. Na de geslaagde doorstart heeft Poetry International de organisatie uit handen gegeven.

Het educatieprogramma voor het middelbaar onderwijs kent twee trajecten. Het Cultuurtraject i.s.m. KCR, met jaarlijks 300 leerlingen (acht à tien klassen). Het festivaltraject, dat bestaat uit workshops op scholen en een afsluitend evenement op het festival, kent 400 deelnemende leerlingen (workshops voor tien klassen, supporters bij het evenement).

2021 – 2024

Poetry International ontwikkelt in de periode 2021 – 2024 de volgende **producties**:

- Festival: 4 presentaties
- C. Buddingh'-prijs: 1 presentatie
- Poet in residence: 5 presentaties
- Coproducties: 1 presentatie in 2021, tot 3 presentaties in 2024

Het afstoten van de organisatie van De Grote Poëzieprijs resulteert in een lager aantal verwachte presentaties in deze periode. Het aantal presentaties valt ook lager uit in 2021-2024, omdat het festival sinds 2019 uit minder dagen bestaat. Speelde het festival zich in 2018 nog verspreid over zeven dagen af, sinds 2019 beslaat het festival vier dagen.

Voor de educatieprogramma's op school verwachten we meer deelnemers in de komende periode, aangezien educatie meer aandacht krijgt binnen onze activiteiten en in samenwerking met anderen. We gaan uit van twee trajecten met tien klassen in 2021 en twee trajecten met twaalf klassen in 2024. De groei is bescheiden in 2021, om in 2024 naar 800 deelnames door te groeien; een gemiddelde van 725 over de periode 2021-2024. Ter vergelijking: in 2017 waren er 646 deelnames, in 2018 waren dat er 624.

Vanaf 2020 organiseren we alleen workshops en masterclasses als onderdeel van het festival. Het aanbod nemen we daarmee niet als aparte productie of presentatie op in het prestatieraster.

11 ORGANISATIE EN BEDRIJFSVOERING

2019 vormde een hoogtepunt in de geschiedenis van Poetry International. Meer programma's, meer dichters en vertalers, meer producties en meer andere kunstenaars waren aan het werk voor de 50^e editie. Dat leidde ook tot meer inkomsten van projectsubsidies van publieke en private fondsen, tot veel meer bezoeken en heel veel meer publiciteit.

Tegelijkertijd had de organisatie zelf in dezelfde periode een fors aantal uitdagingen te verwerken: gedurende anderhalf jaar was de langjarige actieve directeur wegens ziekte afwezig (begin 2018 tot midden 2019). Deels werd dat gat met een interim-directeur met een beperkte aanstelling en het team goed opgevangen tijdens deze anderhalf jaar, waarbij het accent op het realiseren van het 50^e festival lag. In juli 2019 werd na 16 jaar officieel afscheid genomen van Bas Kwakman.

Deze situatie was niet gemakkelijk voor het team en de organisatie. De aandacht en uren van het team lagen lange tijd uitsluitend op het met vereende krachten realiseren van het 50^e jubileum. Tegelijkertijd was de directie lange tijd slechts gedeeltelijk bemand. De interim-directeur had een aanstelling van 10 uur per week. Daardoor bleven noodgedwongen tal van strategische en beleidsmatige zaken liggen, waaronder het voornemen om de ingezette samenwerkingen en partnerschappen verder uit te bouwen, de internationale profilering verder vorm te geven (w.o. innovatie en talentontwikkeling) en het verder vernieuwen van het WEB/archives. De relaties met name in de stad en op politiek niveau werden slechts mondjesmaat onderhouden en bij internationale en landelijke debatten, netwerken en programma's waren we minder aanwezig.

Na de evaluatie en het afhandelen van het 50^e festival, zijn we vanaf de herfst van 2019 weer aan het opbouwen, richting het volgende festival en het meerjarenbeleid. In oktober 2019 ging de nieuwe directeur van start en dat moment is aangegrepen om opnieuw te kijken naar wat de organisatie nodig heeft.

De in dit beleidsplan 2021-2024 geformuleerde ambities -groei en vernieuwing- zijn realistisch en worden in de komende maanden geconcretiseerd en samen met partners uitgewerkt. Diversiteit en inclusie krijgen daarbij veel aandacht, zowel wat betreft vernieuwingen binnen de eigen organisatie, als binnen de programmering, communicatie en publieksbereik. Poetry International onderschrijft de Codes Diversiteit en Inclusie, Cultural Governance en Fair Practice, en werkt ze actief uit (zie onder Codes).

Personeel

Poetry International bestaat uit een vaste staf, door het hele jaar heen, en wordt voorafgaand aan het festival uitgebreid met tijdelijke medewerkers, freelancers en vrijwilligers. We werken momenteel met 5,2 fte, verdeeld over 7 personen. Voor verschillende activiteiten worden freelancers en nu nog zo'n 20 vrijwilligers ingeschakeld, binnen en buiten het festival. Ook zijn gemiddeld 5 workshopleiders actief voor het educatieprogramma met twee trajecten, zijn er 2-3 tijdelijke festivalmedewerkers (begeleiding, productie, communicatie), stagiaires. En daarnaast worden voor het festival dichters, vertalers, musici, gastprogrammeurs geëngageerd.

Personeelsontwikkeling

Met de keuze om de activiteiten nadrukkelijker rondom het festival te concentreren, waarbij het piekmoment naar verwachting intensiever zal worden, dient de bestaande formatie aangepast te worden om een betere verdeling van uren en inzet over het jaarlijkse festival en andere activiteiten door het jaar heen te realiseren. Ook zijn er andere ontwikkelingen die van invloed zijn op de samenstelling van het personeelsbestand. Zo zal een tweetal medewerkers de komende periode de pensioengerechtigde leeftijd bereiken, en zal door het overdragen van het WEB dit ook invloed hebben op de personele bezetting.

Poetry International bestaat al lang en heeft daardoor een trouwe personeelsploeg die al lang in dienst is met arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde tijd. Daar zal in de komende periode een verschuiving in plaatsvinden: in zowel '23 en '24 zullen twee vaste medewerkers met pensioen gaan. Dat is zowel een kans als een bedreiging.

Een kans, om de loonkosten te gaan herzien, conform de CAO NP, wat ook positieve invloed heeft op de hoogte van de sociale- en pensioenlasten. Anderzijds een bedreiging omdat veel kennis en ervaring mogelijk verloren gaat. We sorteren daar op voor door een *Training on the Job* te voorzien. We bieden divers talent een opleidingstraject om één jaar opgeleid te worden, om vervolgens één jaar naast een senior vliegers te maken, op het snijvlak van programmering, productie en zakelijk expertise.

De inzet is om deze *trainees* vervolgens in dienst te nemen (beroepsperspectief). Dat betekent over de periode '21-'24 dat, startend vanaf mei 2021, en lopend tot 1 januari 2024, de grootste investering in 2022 komt te liggen: dan zijn er twee *trainees* het gehele jaar actief voor PI. De eerste *trainee* start in mei 2021, en voltooit het traject in mei 2023. De tweede *trainee* start op januari 2022, en voltooit het traject in januari 2024.

Met het overdragen van het beheer van het project #Archives/WEB" (2020/ 2021) vervallen de personele kosten voor de beheerder van het WEB, met uitloop in 2021 om uiterlijk dat jaar de overdracht voltooid te hebben, met als inzet om ook de medewerker een nieuw onderdak te laten vinden.

We investeren in nieuw talent en dat is terug te zien over de periode '21-'24, met een kortstondige stijging van de activiteitenlasten personeel, om vanaf 2023 een daling in te zetten die met name in 2024 de meeste vruchten afwerpt.

Fair Practice / Fair Pay

We passen de code Fair Practice actief toe. Tal van aspecten zijn nu al op orde en daar waar verbeteringen mogelijk en noodzakelijk zijn, hebben we een meerjarenplanning gemaakt. Dat komt goed tot uiting in de opbouw van de meerjarenbegroting en de toelichting daarop. De belangrijkste zaken halen hier naar voren.

De lonen zijn per 2021 vastgesteld op basis van reeds geldende afspraken ofwel, indien toepasselijk, naar boven bijgesteld om de CAO Nederlandse Podia te volgen. Daarbij is er ook eenmalig een indexatie op de lonen toegepast in 2021.

Voor ZZP'ers werkt Poetry toe naar het verhouden tot de uurtarieven conform de CAO NP inclusief de daarin opgenomen opslag van 37,5% op het uurtarief.

Dichters en vertalers

We betalen vertalers volgens de tarieven vastgesteld door het Nederlands Letterenfonds en de Auteursbond. Onze dichtersvergoeding zit iets boven de minimumtarieven literaire

manifestaties van het Lira fonds en ruim boven het minimumtarief van de Schrijverscentrale. Een festivaldichter ontvangt €750, gebaseerd op twee optredens. We sluiten een contract met de dichter (of andere rechthebbenden) over het gebruik van zijn/haar gedichten op het festival en onze online kanalen, tegen een vergoeding van €250. Het online gebruik 'loopt niet af', maar kan op verzoek worden beperkt. Vertalers betalen we volgens de tarieven vastgesteld door het Nederlands Letterenfonds en de Auteursbond. Bij hergebruik van bestaande vertalingen betalen we de vertaler, conform gebruik in deze, de helft van het standaardtarief. Acts uit de podiumkunsten (musici o.a.) betalen we de gevraagde gage.

CAO

In 2019 is onderzocht of we als bureau kunnen aansluiten bij een CAO. Idealiter volgen we de CAO Nederlandse Podia. In de loop van 2020 willen we, na nadere uitwerking, daartoe overgaan voor vaste medewerkers. In 2020 wordt een loonindexatie van 1,72% toegepast. Voor alle tijdelijke contracten (freelancers, moderatoren, redacteurs, technici) volgen we per direct de CAO-richtlijnen en -inschalingen. Voor ZZP'ers hanteren we de uurtarieven conform de CAO NP incl. de daarin genomen opslag van 37,5% op het uurtarief. Waar nu nog vaak met projectprijzen wordt gewerkt, passen we vanaf '21 opdrachtovereenkomsten toe waarin de uren omvang wordt opgenomen. Dit om onbetaald meerwerk te voorkomen en bij te kunnen sturen wanneer nodig. Vrijwilligers ontvangen een vergoeding conform de regels van de Belastingdienst. Stagiaires ontvangen een stage- en reiskostenvergoeding. Bestuursleden ontvangen een reiskostenvergoeding.

Financieel beleid

In 2019 hebben we vanwege de vaststellingsovereenkomst (vertrek vorige directeur) en de kosten voor de jubileumeditie op onze reserve ingeteerd. Waar het kan, probeert Poetry het peil van de eigen reserves weer op een gezond niveau te krijgen (zie begroting en toelichting daarop).

We concentreren ons qua activiteiten op het festival en onze platformfunctie. Onze meerjarenbegroting laat dat zien. Voor communicatie wordt extra budget gereserveerd voor diversiteit en het aantrekken van nieuwe, met name jonge publieksgroepen.

De grootste financieringskansen voor Poetry zijn te vinden in samenwerkingen en de nieuw te ontplooiën activiteiten. Voor alle bijkomende activiteiten en projecten zetten we in op het werven extra (project)financiering bij fondsen en sponsors, en in samenwerkingen draagt ieder zijn of haar steentje bij.

Met betrekking tot coproducties en samenwerkingsprojecten dienen we de lasten ervan te compenseren met inkomende baten. Als er meer baten worden gerealiseerd, kan er ook meer in deze programma's worden geïnvesteerd. De coproducties zijn, verhoudingsgewijs met andere podiumkunsten-producties, relatief laag qua kosten begroot. Dat hangt uiteraard samen met het feit dat poëzieproducties in eerste aanleg geen extreem hoge kosten met zich brengen. In een coproductie-vorm kunnen de kosten stijgen (muziek, decor, dramaturgie, regie), maar dat dient dan naar verhouding en in goede afspraak met de partners te gebeuren.

Zoals de begroting laat zien, zet Poetry zich in om op de posten beheerslasten materieel (2) en activiteitenlasten personeel (3) in vier jaar te besparen. Dat gaat stapsgewijs omwille van reeds langlopende overeenkomsten, waar de arbeidscontracten de meerderheid van uitmaken. Met betrekking tot de activiteitenlasten materieel (4) zet PI in op groei, door de kern van het huidige festival intact te laten en met name op het gebied van innovatie, talentontwikkeling en coproducties nieuw programma te ontwikkelen en daarbij ook op zoek te gaan naar nieuwe financieringsmogelijkheden.

Op het vlak van kantoorkosten ziet Poetry mogelijkheden om stapsgewijs te besparen. Dit met name op het gebied van telefoonkosten, abonnementen en met name automatiseringskosten. In de nabije toekomst start het onderzoeken van de mogelijkheden voor een ander ICT systeem, waarbij Poetry met haar ANBI status op aantrekkelijke voorwaarden kan overstappen van een eigen server inclusief onderhoudskosten, naar een cloudoplossing. Dat brengt flexibiliteit en een kostenbesparing met zich mee. Ook op de overige posten kan stapsgewijs worden bespaard.

Poetry International is transparant over haar bedrijfsvoering, en deelt haar jaarverslag via haar website, zoals past bij het hebben van een ANBI status. Vanaf 2021 neemt Poetry ook een aparte paragraaf op in haar jaarverslag rondom de Fair Practice Code. Poetry is lid van Kunsten '92. Bij het definitief volgen van de CAO NP gaan we op zoek naar de juiste belangenvereniging (bijv. VNPF of vscd).

Huisvesting

Poetry is samen met de letterenorganisaties Passionate Bulkboek en de PoëzieClub gevestigd aan de Westersingel in Rotterdam. Het huurcontract loopt tot 2029.

We verwijzen verder voor alle details naar de Toelichting op de begroting.

De schaduw van het woord is een denkbeeldige plaats

- Péter Závada [Hongarije]
Vertaling: Mari Alföldy